

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Evropské mezinárodní právo soukromé

Ačkoli v současné době je pojem evropského mezinárodního práva soukromého běžně používán v rámci mezinárodního práva soukromého členskými státy Evropské unie, v nedávné době tomu tak ještě nebylo. Nelze se tedy divit, že mnohým lidem (zpravidla laikům) je stále tento pojem zcela neznámým. Tento článek si klade předně za cíl vymezit pojem evropského mezinárodního práva soukromého a jeho význam a usnadnit případným zájemcům orientaci v této problematice.

RANDA HAVEL LEGAL ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ I LAW FIRM

Mezinárodní právo soukromé

Pro vysvětlení pojmu evropského mezinárodního práva soukromého je vhodné a účelné nejdříve zopakovat definici samotného mezinárodního práva soukromého. Mezinárodní právo soukromé je standardně definováno jako právo, které upravuje ty soukromoprávní vztahy, jež obsahují tzv. mezinárodní prvek [1]. Mezinárodní prvek, který musí být pro daný vztah relevantní (tzn. nikoli zanedbatelný), není přitom zpravidla v právních předpisech blíže vymezen [2]. V souladu s dostupnou literaturou a praxí lze však říci, že mezinárodní prvek může spočívat v:

- subjektu právního vztahu (např. účastník je občanem jiného státu, právnická osoba byla založena podle práva jiného státu, apod.);
- skutečnosti, která je významná pro vznik, změnu či zánik právního vztahu, k níž došlo na území jiného státu;
- předmětu právního vztahu (který se např. nachází na území jiného státu); nebo
- jiném právním vztahu, který má pro daný právní vztah význam a který se řídí podle práva jiného státu [3].

Vzhledem k výše uvedenému a k tomu, že na daný vztah s mezinárodním prvkem dopadá více než jedna právní úprava, je třeba určit (v případě neexistence přímé mezinárodní úpravy), kterým právním řádem se budou tyto vztahy řídit (tzv. rozhodné právo), a to jak z hlediska procesně-právních a hmotně-právních norem, tak z hlediska soudu, který bude příslušný pro řešení daného sporu. Určení rozhodného práva je jedním z hlavních úkolů právě mezinárodního práva soukromého. K určení rozhodného práva dochází za použití tzv. kolizních norem [4], které tak svým způsobem garantují právní jistotu účastníků. Dalším způsobem úpravy mezinárodních soukromoprávních vztahů jsou normy přímé [5].

Pro úplnost k této části článku lze uvést, že v současné nauce jsou do mezinárodního práva soukromého v širším smyslu řazeny i normy mezinárodního civilního procesního práva. Normy mezinárodního civilního procesního práva se týkají řízení o soukromoprávních věcech, ve kterých je obsažen právě mezinárodní prvek [6].

Pojem evropského mezinárodního práva soukromého

Na základě osvětlení pojmu mezinárodního práva soukromého bude již snadné definovat pojem evropského mezinárodního práva soukromého. Evropským mezinárodním právem soukromým se rozumí ty normy mezinárodního práva soukromého, které byly sjednány mezi členskými státy Evropské unie/Evropských společenství, a to za účelem naplňování cílů stanovených v základních dokumentech Evropských společenství.

V moderní nauce zahrnuje pojem evropského mezinárodního práva soukromého [7] celkem tři okruhy, a to:

- normy upravující pravomoc civilních soudů určitého členského státu EU v přeshraničních sporech, jakož i otázky spolupráce mezi těmito soudy;
- normy určující rozhodné právo, které bude na daný soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem aplikováno (kolizní normy); a
- normy upravující uznání a výkon cizích soudních a dalších rozhodnutí, tj. rozhodnutí vydaných v jiných členských státech EU, v soukromoprávních věcech.

Prameny evropského mezinárodního práva soukromého

Dne 1. května 2004 vstoupila v platnost Smlouva mezi členskými státy Evropské unie a Českou republikou o přistoupení České republiky k Evropské unii. Tímto dnem se tedy Česká republika stala členským státem Evropské unie a právní režim Evropských společenství se stal pro ni závazným. Významná část práva ES již byla implementována do českých zákonů a dalších právních předpisů.

V souladu s odbornou literaturou se prameny práva ES člení na právo primární a sekundární. Za součást práva ES v širším smyslu se dále považuje i tzv. právo terciární. Stěžejní část evropského mezinárodního práva soukromého se nachází v právu sekundárním, které ovšem z primárního práva vychází. Ačkoli normy primárního práva tedy nejsou považovány za přímé prameny evropského mezinárodního práva soukromého, z jeho ustanovení jsou dovozovány základní principy, které mají zásadní význam pro interpretaci kolizních a procesních norem.

Primární právo ES sestává především ze zakládacích smluv a smluv je měnících a doplňujících. Sekundární právo tvoří nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Terciární právo naproti tomu představuje jakýsi doplněk k právu ES, který je tvořen komunitárními úmluvami uzavíranými mezi členskými státy EU podle článku 293 SES za účelem naplňování cílů ES a EU.

Kolize mezi jednotlivými prameny práva ES a v jejich rámci jsou řešeny především hierarchickou předností primárního práva, které jakožto svrchované má před ostatními prameny práva ES přednost [8]. Co se týká vztahů mezi jednotlivými akty sekundárního práva, zde je důležité zaměřit se zejména na vlastní předmět příslušných předpisů, tzn. na co se tyto předpisy výslovně vztahují a na co nikoli. V druhé fázi je třeba řídit se obecnými zásadami, zvláště zásadami „lex posteriori derogat priori“ a „lex specialit derogat generali“.

Ačkoli základní kameny evropského mezinárodního práva soukromého byly dány již Římskou smlouvou o založení Evropského hospodářského společenství (z roku 1957) [9], skutečný základ pro zásadní rozvoj evropského mezinárodního práva soukromého představuje až Amsterodamská smlouva (z roku 1997), která novelizovala Smlouvou o založení Evropského společenství [10]. Jak Římská smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (později pouze Smlouva o založení Evropského společenství), tak Amsterodamská smlouva se z hlediska pramenů práva Evropských společenství (ES) řadí do tzv. primárního práva.

Jak již bylo výše zmíněno, základní východiska evropského mezinárodního práva soukromého nacházíme v právu primárním. Normy evropského mezinárodního práva soukromého jsou však

obzvláště zakotveny v právu sekundárním. Mezi nejvýznamnější akty sekundárního práva v této oblasti se řadí:

- nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (tzv. Nařízení Brusel I);
- nařízení Rady (ES) č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech;
- nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (tzv. Nařízení Brusel IIa);
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007, o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (tzv. Nařízení Řím II);
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (tzv. Nařízení Řím I).

Závěrem

Evropské mezinárodní právo soukromé je oblastí práva, která zejména v současné době prochází zásadním rozvojem. S účinností ke dni 1.5.2004 se Česká republika stala členským státem Evropské unie, neboť v uvedený den vstoupila v platnost Smlouva mezi členskými státy Evropské unie a Českou republikou o přistoupení České republiky k Evropské unii. Ke dni 1.5.2004 se tak stal právní režim ES platným a závazným i pro Českou republiku, tedy včetně právních aktů spadajících pod tzv. evropské mezinárodní právo soukromé.

JUDr. Denisa Šlemarová, MBA

[ŘANDA HAVEL LEGAL s.r.o.](http://www.randahavellegal.com)

Truhlářská 13-15
110 00 Praha 1

tel.: + 420 222 537 500 - 501

fax: + 420 222 537 510

email: office.prague@randalegal.com

[1] Srov. Kučera Z., Mezinárodní právo soukromé, 6 vydání, Doplněk, Brno 2004; Pauknerová M., Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H. Beck, Praha 2008.

[2] Např. Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy uzavřená v roce 1980 v Římě, která je v platnosti od dubna 1991 a je závazná pro všechny členské státy, ve svém čl. 1 odst. 1 stanoví, že „[...] se použije na závazky ze smluv, které mají vztah právu různých zemí“.

[3] Nejčastějšími příklady právních vztahů s mezinárodním prvkem jsou přitom manželství uzavřená mezi občany různých států, nebo také dědictví majetku nacházejícího se na území jiného státu.

[4] Kolizní normy jsou normy, které neobsahují hmotně-právní úpravu, tedy neupravují práva a povinnosti účastníků mezinárodních soukromoprávních vztahů. Tyto normy pouze zajišťují výběr rozhodného práva (tj. spojují určitý skutkový stav s hmotně-právní normou).

[5] Na rozdíl od kolizních norem, jak jsou popsány výše v pozn. 4, přímé normy představují normy, které přímo obsahují hmotně-právní úpravu práv a povinností účastníků soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, aplikují se přímo.

- [6] Srov. Pauknerová M., Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H. Beck, Praha 2008.
- [7] Srov. Pauknerová M., Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, C.H. Beck, Praha 2008.
- [8] Viz např. rozhodnutí Soudu prvního stupně T-51/89 ve věci „Tetra Pak“ z roku 1990, ve kterém soud potvrdil nadřazenost primárního práva vůči všem ostatním pramenům komunitárního práva.
- [9] Zejm. článek 293 (býv. čl. 220 Smlouvy o založení Evropského společenství).
- [10] Amsterodamská smlouva vstoupila v platnost v roce 1999.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)
- [Digital Fairness Act a influencer marketing - cesta ke konci roztržitosti regulace?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc leden 2026](#)
- [IATA Travel & Cargo akreditace v letectví - v čem spočívají její výhody?](#)
- [Digital Omnibus o AI: návrh nařízení o zjednodušení pravidel pro umělou inteligenci](#)
- [Rozhodčí nálezy vydané ruskými rozhodčími soudy a jejich uznání a výkon na území EU](#)
- [Environmentální tvrzení společností v hledáčku EU: Jak se vyhnout greenwashingu a obstát v nové regulaci?](#)
- [AIFMD II v České republice: Schvalovací proces a co čeká investiční společnosti](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc prosinec 2025](#)